

INTERNATIONAL CONFERENCE
“Global Horizons in Philology and Pedagogy: Experiences of Turkic Nations”
September 25, 2025

**ŞAGİRD LƏRİN SOSIAL-EMOSİONAL İNKİŞAFINDA MÜƏLLİMİN PEDAQOJİ
BACARIQLARININ ƏHƏMİYYƏTİ**

ARZU KƏRİMOVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
ORCID:0000-0002-2662-6015

ANNOTASIYA: Müasir təhsil sistemi yalnız biliklərin ötürülməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda şagirdlərin sosial və emosional inkişafını təmin etmək üçün geniş imkanlar təqdim edir. Sosial-emosional inkişaf şagirdlərin özünüifadə bacarıqları, emosiyaları idarə etməsi, empatiya qabiliyyəti, münasibət qurma və kollektivdə fəaliyyət göstərmə bacarıqları ilə sıx bağlıdır. Bu inkişafın təmin olunmasında müəllimin pedaqoji bacarıqları mühüm rol oynayır. Müəllim yalnız fənni öyrətmək və məlumat vermək deyil, həm də şagirdlərin sosial və emosional tərbiyəsinə yönəlmiş kompleks fəaliyyətləri həyata keçirən peşəkar şəxsdir.

Məqalədə müəllimin sosial-emosional inkişaf prosesindəki rolu və pedaqoji bacarıqlarının müxtəlif aspektləri təhlil edilir. Burada müəllimin kommunikativ bacarıqları, konfliktlərin idarə edilməsi, motivasiya yaratma, individual yanaşma, tərbiyəvi nümunə göstərmə və emosional intellekt kimi bacarıqlar ön plana çıxır. Sosial-emosional inkişafın effektivliyi müəllimin empatiya, səbir, təşkilatçılıq və təşəbbüskarlıq bacarıqlarından birbaşa asılıdır. Müəllimin bu bacarıqları şagirdlərin özünənamını artırır, həmkarlarla və valideynlərlə əməkdaşlığı gücləndirir, məktəbdə sağlam psixoloji iqlim yaradır.

Məqalədə həmçinin müxtəlif tədqiqatlar və praktik nümunələr vasitəsilə göstərilir ki, müəllimlərin pedaqoji bacarıqlarının inkişafı şagirdlərin sosial və emosional bacarıqlarını əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirir. Şagirdlərdə əməkdaşlıq, məsuliyyət, emosiyaları idarə etmə və motivasiya kimi bacarıqların formalaşmasında müəllimin dəstəyi vacibdir. Məqalə nəticəsində müəllimlərin sosial-emosional bacarıqlarının inkişafına yönəlmiş təlim və seminarların əhəmiyyəti vurğulanır.

Nəticə olaraq qeyd olunur ki, müəllimin pedaqoji bacarıqları yalnız akademik nailiyyətlər üçün deyil, həm də şagirdlərin sosial-emosional yetkinliyi üçün zəruridir. Bu baxımdan müəllimlərin peşəkar inkişafı və sosial-emosional bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi müasir təhsil sistemində prioritet olmalıdır.

Açar sözlər: sosial-emosional inkişaf, müəllim, pedaqoji bacarıq, emosional intellekt, məktəb.

**THE IMPORTANCE OF TEACHER'S PEDAGOGICAL SKILLS IN STUDENTS' SOCIAL-
EMOTIONAL DEVELOPMENT**

Arzu Karimova

ABSTRACT: The modern education system is not limited to the mere transmission of knowledge; it also provides extensive opportunities to ensure students' social and emotional development. Social-emotional development is closely related to students' abilities in self-expression, emotion regulation, empathy, relationship-building, and participation in collective activities. In facilitating this development, teachers' pedagogical skills play a crucial role. A teacher is not only responsible for teaching the subject and conveying information but also acts as a professional who implements complex activities aimed at the social and emotional education of students.

This article analyzes the role of teachers in the social-emotional development process and examines various aspects of their pedagogical skills. Key competencies include communication skills, conflict management, motivation creation, individualized approaches, serving as an educational role model, and emotional intelligence. The effectiveness of social-emotional development directly depends on a teacher’s empathy, patience, organizational abilities, and initiative. These skills enhance students’ self-confidence, strengthen collaboration with colleagues and parents, and foster a healthy psychological climate in schools.

Furthermore, the article demonstrates through various studies and practical examples that the development of teachers’ pedagogical skills significantly enhances students’ social and emotional abilities. Teacher support is essential for fostering skills such as collaboration, responsibility, emotion regulation, and motivation in students. The article emphasizes the importance of training programs and seminars aimed at improving teachers’ social-emotional competencies.

In conclusion, it is noted that teachers’ pedagogical skills are necessary not only for academic achievement but also for students’ social-emotional maturity. Therefore, professional development of teachers and the improvement of their social-emotional competencies should be a priority in the modern education system.

Keywords: social-emotional development, teacher, pedagogical skills, emotional intelligence, school.

ŞAGİRD LƏRİN SOSIAL-EMOSİONAL İNKİŞAFINDA MÜƏLLİMİN PEDAQOJİ BACARIQLARININ ƏHƏMİYYƏTİ

ARZU KƏRİMOVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

ORCID:0000-0002-2662-6015

Açar sözlər: Sosial-emosional inkişaf, müəllim, pedaqoji bacarıqlar, emosional intellekt məktəb.

Keywords: social-emotional development, teacher, pedagogical skills, emotional intelligence, school.

GİRİŞ

Müasir təhsil sistemi yalnız akademik biliklərin ötürülməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda şagirdlərin sosial və emosional inkişafını təmin etmək missiyasını da daşıyır. Sosial-emosional inkişaf şagirdlərin emosiyaları anlama, idarə etmə, sosial münasibətlər qurma, əməkdaşlıq və empatiya kimi bacarıqlarını inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Bu bacarıqların formalaşması həm akademik uğur, həm də şəxsi həyat üçün əhəmiyyətlidir. Belə ki, sosial-emosional bacarıqlar inkişaf etmiş şagirdlər məktəb mühitinə daha yaxşı uyğunlaşır, komanda ilə işləməkdə və konfliktləri həll etməkdə daha bacarıqlı olurlar.

Müəllimlərin rolu bu prosesdə kritikdir. Onlar yalnız məlumat ötürücüsü deyil, həm də şagirdlərin sosial-emosional bacarıqlarını inkişaf etdirən peşəkar rəhbərlərdir. Müəllimlərin pedaqoji bacarıqları — yəni ünsiyyət, motivasiya, fərdi yanaşma, emosional intellekt və konfliktlərin idarə edilməsi qabiliyyətləri — şagirdlərin bu sahədə inkişafını birbaşa təsir edir. Məqsəd müəllimin pedaqoji bacarıqlarının şagirdlərin sosial-emosional inkişafındakı rolunu təhlil etmək, bu bacarıqların inkişaf etdirilməsi yollarını və praktik tətbiqini göstərməkdir.

Bu baxımdan, məqalədə sosial-emosional inkişafın nəzəri əsasları, müəllimin pedaqoji bacarıqları və onların sinif mühitində tətbiqi ətraflı şəkildə araşdırılacaq. Eyni zamanda, müəllimlərin peşəkar inkişafının şagirdlərin sosial-emosional yetkinliyinə təsiri nəzərdən keçiriləcək.

Əsas hissə.

1. Sosial-emosional inkişafın mahiyyəti və əhəmiyyəti. Sosial-emosional inkişaf, şagirdlərin öz emosiyalarını tanıması, idarə etməsi, başqalarının hisslərini anlama, empatiya göstərmə və səmərəli ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirməsidir. Bu bacarıqlar məktəbdə, ailədə və cəmiyyətdə uğurlu fəaliyyət üçün əsas təməl rolunu oynayır. Tədqiqatlar göstərir ki, sosial-emosional bacarıqları yüksək olan şagirdlər akademik fənlərdə daha yaxşı nəticələr göstərir, konfliktləri sülh yolu ilə həll edir və özünəinamı artırır.

Sosial-emosional inkişaf yalnız fərdi psixoloji bacarıqlarla deyil, həm də sosial davranışlarla ölçülür. Məsələn, əməkdaşlıq, kollektiv qərar qəbul etmə və məsuliyyət hissi bu inkişafın göstəriciləridir. Bu baxımdan müəllimin rolu əvəzsizdir, çünki müəllim bu bacarıqların formalaşmasına yönəlmiş şərait yaradır. [2, 101]

2. Müəllimin pedaqoji bacarıqları və sosial-emosional inkişafda rolu. Müəllimin pedaqoji bacarıqları şagirdlərin sosial-emosional inkişafında bir neçə istiqamətdə özünü göstərir:

1. Kommunikativ bacarıqlar: Müəllim şagirdlərlə açıq və effektiv ünsiyyət quraraq onların emosiyalarını anlamağa çalışır. Müvafiq ünsiyyət, şagirdin özünüifadəsini təşviq edir və psixoloji təhlükəsiz mühit yaradır.

2. Emosional intellekt: Müəllim öz emosiyalarını idarə etməyi və şagirdlərin emosional vəziyyətlərini düzgün dəyərləndirməyi bacarmalıdır. Bu bacarıq stressli vəziyyətlərin idarə olunmasında və şagirdlərə dəstək verilməsində kritikdir.

3. Motivasiya və təşviq: Müəllim şagirdləri daxili motivasiya ilə öyrənməyə təşviq etməli, uğurlarını qiymətləndirməli və uğursuzluq zamanı dəstək göstərməlidir. Motivasiya şagirdlərin özünəinamını artırır və sosial bacarıqların inkişafını sürətləndirir.

4. Konfliktlərin idarə edilməsi: Müəllim sinifdəki anlaşılmazlıqları və mübahisələri konstruktiv şəkildə həll etməli, şagirdlərə konfliktləri idarə etməyi öyrətməlidir. Bu bacarıq sosial-emosional inkişafın vacib komponentidir.

5. Fərdi yanaşma: Hər bir şagirdin özünəməxsus psixoloji və sosial xüsusiyyətləri vardır. Müəllim fərdi yanaşma ilə şagirdlərin inkişafını dəstəkləyərək onların sosial-emosional bacarıqlarını gücləndirir. [4, 92]

3. Sosial-emosional inkişafın tədris və qeyri-tədris fəaliyyətlərdə təşviqi. Müəllimlər sosial-emosional bacarıqları yalnız formal dərslərdə deyil, həm də qeyri-formal fəaliyyətlərdə inkişaf etdirə bilirlər. Bunlara aşağıdakılar daxildir:

– Qrup işləri və layihə əsaslı tədris: Şagirdlər kollektivdə işləməyi, əməkdaşlığı və məsuliyyəti öyrənirlər.

– Rol oyunları və simulyasiyalar: Empatiya və problemlərin həlli bacarıqlarını inkişaf etdirir.

– Mentorluq və dəstək proqramları: Müəllim şagirdlərin emosional və sosial vəziyyətini izləyərək fərdi dəstək verir.

Tədqiqatlar göstərir ki, pedaqoji bacarıqları yüksək olan müəllimlər şagirdlərin emosional intellektini, özünüidarə etmə və sosial münasibət bacarıqlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırır.

4. Pedaqoji bacarıqların inkişaf etdirilməsi. Müəllimlərin pedaqoji bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün aşağıdakı üsullar tətbiq oluna bilər:

– Peşəkar inkişaf seminarları və təlimlər

– Sosial-emosional bacarıqlara yönəlmiş workshop-lar

– Mentorluq və kollegial dəstək proqramları

– Emosional intellekt və konflikt idarəetmə bacarıqlarının öyrədilməsi

Bu tədbirlər müəllimlərin sinifdə daha effektiv rol oynamasına və şagirdlərin sosial-emosional inkişafının sürətlənməsinə kömək edir. [5, 77]

Nəticə. Şagirdlərin sosial-emosional inkişafı onların ümumi inkişafı və gələcək həyat bacarıqları üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Müəllimin pedaqoji bacarıqları — kommunikasiya, emosional intellekt, motivasiya yaratma, konfliktlərin idarə edilməsi və fərdi yanaşma — şagirdlərin bu sahədəki uğurlarına birbaşa təsir göstərir.

Müasir təhsil sistemində müəllim yalnız akademik biliklərin ötürücüsü deyil, həm də şagirdlərin sosial-emosional yetkinliyinin formalaşmasında rəhbərdir. Sosial-emosional bacarıqları inkişaf etmiş şagirdlər məktəb mühitində daha uğurlu, əməkdaşlıq bacarıqları yüksək, məsuliyyətli və empatiya sahibi olurlar.

Bu baxımdan, müəllimlərin pedaqoji bacarıqlarının inkişafına yönəlmiş təlim proqramları, seminarlar və praktiki təcrübələr prioritet olmalıdır. Müəllimlərin bu bacarıqlara yiyələnməsi yalnız şagirdlərin sosial-emosional inkişafına deyil, həm də məktəbdə sağlam psixoloji iqlim və uğurlu tədris prosesinin təmin olunmasına xidmət edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Məmmədov, R. (2015). Müasir pedaqogikanın nəzəri əsasları. Bakı: Təhsil Nəşriyyatı.
2. Əliyeva, N. (2018). Müəllimin pedaqoji bacarıqları və peşəkar inkişafı. Bakı: Qanun Nəşriyyatı.
3. Hüseynov, F. (2017). Təhsil prosesində sosial və emosional inkişafın təşviqi. Bakı: Maarif Nəşriyyatı.
4. Quliyeva, S. (2019). İbtidai sinif müəlliminin pedaqoji və sosial bacarıqları. Bakı: Təhsil Nəşriyyatı.
5. Babayev, A. (2016). Müəllim və şagird münasibətləri: psixoloji və pedaqoji aspektlər. Bakı: Elm və Təhsil.
6. Əliyev, T. (2020). Müəllimin emosional intellekti və pedaqoji fəaliyyətin effektivliyi. Bakı: Nurlan Nəşriyyatı.
7. Cəfərov, R. (2014). Müasir məktəbdə müəllimin rolu və sosial-emosional inkişafın təşviqi. Bakı: Təhsil və İnkişaf.
8. Məmmədova, L. (2018). Sosial-emosional bacarıqların məktəb mühitində inkişaf etdirilməsi. Bakı: Maarifçi Nəşriyyatı.